

Anton PANCHEV

BAZA IDEOLOGJIKE E POLITIKËS GJENOCIDIALE E SHTETIT SERB

Gjenocidi i shtetit serb në periudha të ndryshme të shek. XX kundër shqiptarëve, bullgarëve dhe boshnjakëve e ka pasur bazën e tij të kahershme ideologjike. Sfondi ideologjik i shovinizmit serb filloi të përpunohej që në shekullin XIX nga politikanë dhe intelektualë serbë. Që të realizoheshin planet serbomëdha, së pari duhej të krijoheshin premiset intelektuale dhe të përgatitej dhe të motivohej opinioni publik serb për krimet e mëvonshme. Ideologët serbomëdhenj e kishin përdorur mekanizmin tipik në raste të tilla - të bindej populli serb që “armiqtë” e tij qëndronin në një nivel më të ulët racor dhe kulturor, që Serbia paska pasur një rol “qytetërues” kundrejt popujve të tjerë në Ballkan. Ky punim merret me hulumtimin e bazës ideologjike për politikën gjenocidiale serbe duke analizuar disa shkrime esenciale të intelektualëve serbë, që kishin shpërndarë urrejtje racore ndaj popujve fqinjë dhe kishin “argumentuar në mënyrë shkencore” pretendimet e Serbisë për dominim dhe për spastrim etnik ndaj të tjerëve. Paraqiten gjithashtu edhe raste konkrete të gjenocidit në lidhje me realizimin e këtyre ideve shfarosëse, si edhe ndikimet dhe pasojat mbi tensionet e tanishme politike në Ballkan.

Gjenocidi i shtetit serb në periudha të ndryshme të shek. XX kundër shqiptarëve, bullgarëve dhe boshnjakëve e ka pasur bazën e tij të kahershme ideologjike. Sfondi ideologjik i shovinizmit serb filloi të përpunohej që në shekullin XIX nga politikanë dhe intelektualë serbë. Që të realizoheshin planet serbomëdha, së pari duhej të krijoheshin premiset intelektuale dhe të përgatitej dhe të motivohej opinioni publik serb për krimet e mëvonshme. Ideologët serbomëdhenj e kishin përdorur mekanizmin tipik në raste të tilla - të bindej populli serb që “armiqtë” e tij po qëndronin në një nivel më të ulët racor dhe kulturor, që Serbia paska pasur një rol “qytetërues” kundrejt popujve të tjerë në Ballkan dhe si pasojë “të drejtën historike” që t’i pushtojë këta popuj, duke i përdorur mjetet më të egra për nënshttrimin e tyre. Prandaj, ky punim merret me hulumtimin e bazës ideologjike për politikën gjenocidiale serbe duke analizuar disa shkrime esenciale të intelektualëve serbë, që kishin shpërndarë urrejtje racore ndaj popujve fqinjë

dhe kishin “argumentuar në mënyrë shkencore” pretendimet e Serbisë për dominim dhe për spastrim etnik ndaj të tjerëve. Bëhet fjalë për dhjetëra “punime shkencore” që janë shpërndarë edhe përmes gazetave dhe revistave të kohës, në të cilat ka gënjeshtër të kulluara dhe racizëm të tmerrshëm. Paraqiten gjithashtu edhe raste konkrete të gjenocidit në lidhje me realizimin e këtyre ideve shfarosëse, si edhe ndikimet dhe pasojat mbi tensionet e tanishme politike në Ballkan.

Baza akademike e ideologjisë raciste serbe

Dihet shumë mirë se akademikët serbë kanë përpunuar disa projekte serbomëdha në dy shekujt e kaluar. Prapa këtyre elaboratave kanë qëndruar qindra shkrime në të cilat ishin promovuar dhe ishin propaganduar idetë nacionaliste, shoviniste dhe raciste kundër fqinjëve të Serbisë. Të panumërta janë shkrimet “akademike” dhe publicistike serbe, në të cilat ka pasur fyerje të rënda, kanosje të hapura, thirrje për masakra dhe gjenocid kundër komuniteteve dhe popujve të ndryshëm në Ballkan që të nxiteshin dhe të arsyetoheshin luftërat pushtuese dhe terrori në tokat e grabitura. Studiuesja serbe Olivera Millosavljeviq¹ kishte shënuar se vetëm për bullgarët këta autorë serbë kishin shkruar me shumë zili për pamjen fizike të bullgarëve, madje edhe për shqiptarët, për të cilët autorët serbë kishin dhënë shumë përshkrime negative të plota me paragjykime, nuk ishte pretenduar ndonjë dallim fizik ose racor. Shumë shkrime raciste antibullgare kishte publikuar edhe njëri prej ideologëve të shovinizmit serb, Jovan Cvijić², i cili e kishte ndarë popullin bullgar në disa “grupe” sipas “veçorive racore”. Sipas tij “*sllavët e Maqedonisë janë të afërtë si antropologji me serbët*”, derisa bullgarët paskan qenë me “fytyrë të gjerë mongole” (Cvijić, 1906: 20).³ Në një vend tjetër prapë Cvijići kishte shkruar se: “*në shikim të parë vërehen veçoritë antropologjike të popullsisë në lindje të lumit Iskër... atje ka tipare të shumta mongoloide*” (Cvijić, II, 1921: 71, 143-149)⁴.

¹ Milosavljević, Olivera. Crni Bugarine. Në: <https://pescanik.net/crni-bugarine/>.

Kjo autore ka një hulumtim edhe mbi tekstet raciste serbe kundër shqiptarëve – <https://pescanik.net/skanderbeg-was-a-serb/>.

² Shih punimin e tij: Цвијић, Јован. Балканско полуострво и Јужнословенске земље. Основи антропогеографије. Београд, 1885. Në këtë punim Cvijići i ka paraqitur bullgarët sipas konceptit të *Untermensch*-it, para krijimit të tij “shkencor” - bullgarët janë paraqitur si “masë amorfe”, “pa vetëdije të qartë etnike dhe kombëtare”, “bullgar do të thotë bujk, raja” etj., duke e përgatitur terrenin për gjenocidin kundër bullgarëve “të prapambetur” në Maqedoni nga ana e “racës superiore” serbe.

³ Cituar sipas Milosavljević, Olivera.

⁴ *Po aty*.

Autori Ivaniq kishte shkruar për “dallimet racore” midis “maqedonasve” dhe bullgarëve: “*maqedonasit kanë një ballë të drejtë, fytyrë me formë të gjatë dhe të drejtë me shprehje të butë*”, derisa ky autor i kishte përshkruar bullgarët si njerëz me “*kokë të shtrembër, fytyrë tatave me shprehje të egër dhe të metë nga mendja*” ose në mënyrë tjetër “*fytyra e maqedonit është sllovene, serbe, derisa kjo e bullgarit është tataramongole*” (Ivanić, 1908: 242, 59-63)⁵. Edhe Cemoviqi i kishte përshkruar bullgarët si “*racë mongole që dallohet nga të gjithë popujt sllavë edhe nga aftësitë e tyre mendore*” (Cemović, 1913: 54-55)⁶.

Dimitrij Mitrinoviq kishte menduar se bullgarët paskan pasur vend në shtetin e përbashkët eventual të sllavëve të jugut, por “*barbarizmi josllav, praktikizmi aziatik, pabesia dhe materializmi i fisit bullgar*” duhej të “*shkatërrohej në themel dhe sllavët e jugut, që janë të kulturuar dhe trima, duhet ta sundojnë elementin barbar dhe tatar...elementi i sllavëve të jugut te bullgarët duhet të rilindet nga fillimi dhe të fisnikërohet nga thellësi... nga kultura dhe shteti serbokroat dhe slloven*” (Mitrinović, [1913] 1990: 190)⁷.

Sipas Tomiqit bullgarët paskan luftuar “*në mënyrë tatave duke shkatërruar gjithçka që nuk u takonte atyre dhe çka nuk kanë pasur mundësi që të përvetësojnë*”, paskan qenë “*egërsira ballkanike si edhe shqiptarët, vetëm janë mbuluar nga pak me kulturën evropiane*”, derisa në të vërtetë “*janë krejtësisht të pamëshirshëm*” dhe e arrijnë qëllimin me “*egërsi, në mënyrë bizare dhe me çdo kusht*” (Tomić, 1914: 4-21, 48, 70, 133, 146)⁸. Dragisha Vasiq: “*Bullgari sillet si shtazë, i cili, për shkak të nevojës, në mënyrë të përkohshme është zbutur; pa rrethana për një jetë shoqëror dhe ndërkombëtar; pa nder, pa krenari, pa shije për artin dhe për të bukurën, pa ideal; ai është i fëlliqur, pa besë...*”. Ky autor kishte bërë edhe krahasim midis “bullgarit” dhe “arbanasit”: “*Ky tjetri (shqiptari - sh. a.) është shumë i ndershëm dhe human*”. Vasiqi kishte shkruar se “*bullgari karakterizohet me një pasion të veçantë, kafshor: i ka të ënda vujatjet e viktimës së tij*”. (Vasić, 1919: 31-34, 45)⁹. Studiuesja serbe Olivera Millosavljeviq, që në thellësi i ka hulumtuar tekstet e tilla raciste, ka konkluduar se në përgjithësi intelektualët serbë kanë menduar se bullgarët paskan qenë më të zhvilluar nga shqiptarët në planin kulturor, më pak të zhvilluar nga kroatët, por sa i përket pamjes fizike, paskan qenë shumë më poshtë edhe nga shqiptarët, edhe nga kroatët¹⁰.

⁵ Po aty

⁶ Po aty.

⁷ Po aty.

⁸ Po aty.

⁹ Cituar sipas Milosavljević, Olivera.

¹⁰ Po aty.

Në vitin 1919 autori serb, Neshiq, në punimin e tij “Serbë dhe bullgarë. Kontesti historiko-politik” kishte shkruar: “*Tipi bullgar është shumë i ndryshëm nga tipi sllav...*”. Duke e komentuar “pamjen fizike” të bullgarëve, ky autor ka vazhduar me “përshkrime” për karakterin dhe “shpirtin” e bullgarëve: “*Bullgarët janë qenie praktike, materialistë dhe shumë egoistë; nuk janë mikpritës; të pashoqërueshëm; janë të pabesueshëm; janë hipokritë dhe janë të rrezikshëm si miq edhe si armiq. Temperamenti i tyre është i njëjtë, pa fantazi. Te sllavët, të kundërtën, dominon fantazia, dhe poezia*”¹¹.

Petkoviqi shkruante se “arsyet për rënien e Bullgarisë mesjetare kanë qenë pasoja e mungesës së popullit të njësuar bullgar, i cili ishte përbërë nga bullgarët tatarë, nga sllavët, arnautët, vllahët dhe grekët dhe ka qenë përzierje e madhe popujsh”. Gjithashtu Popoviqi e kishte bërë përfundimin se kombësia bullgare për shkak të ndikimit “tatar” nuk paska pasur afërsi me sllavët e tjerë. (Petković, 1926a: 5-14, 65, 70)¹². Nikolla Stojanoviqi gjithashtu kishte shkruar për bullgarët si “*racë agresive mongole*” (Stojanović, 1927: 5)¹³. Jovanoviqi kishte treguar tri “arsye” për sukseset bullgare - “baza tatare”, “barbarizmi - egërsia parahistorike” dhe “imperializmi për shkak të përzierjes së tyre racore”. (Jovanović, 1936: 5-18, 87, 107, 163-176)¹⁴. Ai e kishte vazhduar “traditën” raciste serbe, kësaj radhe për bullgarët në lindje të Sofjes: “*kokët e njerëzve janë nga tipi mongol... ky tip sllav ngjan me mongolët me sy të ngushtë*” (Jovanović, [1938] 1990: 26)¹⁵. Natyrisht, propagandistët serbë kanë pasur edhe një qëllim konkret duke e paraqitur “diferencimin racor” midis bullgarëve dhe popullatës tjetër në Ballkan. Kështu, p.sh. Erdelanoviqi, njëri ndër etnologët më të famshëm serb midis të dy luftërave botërore, e kishte përdorur “kartën racore” për të provuar se popullata sllave e Maqedonisë paska qenë serbe. Ai kishte shkruar se bullgarët paskan pasur pamje “mongole” duke ngritur pohimin se “*këto veçori racore mongolide*” i kanë marrë edhe sllavët e grupit bullgar “*me përzierjen e tyre me bullgarët turko-tatarë*” (Erdeljanović, 1925: 41)¹⁶.

Këtë tezë e kishte mbështetur edhe një “shkencëtar” tjetër - Xhorxheviqi, i cili kishte shkruar për bullgarët se “*tregojnë shenja mongole*

¹¹ Милутин Д. Нешић. Срби и Бугари. Историјско-политичка расправа, 1919, ф. 32.

¹² Cituar sipas Milosavljević, Olivera.

¹³ Po aty.

¹⁴ Po aty.

¹⁵ Po aty.

¹⁶ Po aty.

në shikim të parë” (Đorđević, 1929: 15)¹⁷. Madje edhe në vitin 1974 ka pasur propaganda raciste kundër bullgarëve në mënyrë të hapur. Në një tekst, publikuar në këtë vit, përdoren shprehje si “meleza etnike” dhe “tip mongol”, dhe bëhen përfundime se “*edhe sot janë ruajtur këto tipare antropologjike edhe në pamjen fizike, edhe veçori të ndryshme në tipin etniko-psikik të tyre*”¹⁸. Këto orvatje për “diferencim” mbi bazën e “racës” kanë pasur për qëllim arsyetimin e politikës pushtuese serbe në luftërat ballkanike dhe më pas. Ky pohim provohet edhe nga fakti që përfaqësuesit diplomatikë serbë në Evropë, p.sh. si, Jovan Jovanović në Vjenë, kishin ngritur edhe argumentin e “*racës së përbashkët midis serbëve dhe popullsisë sllave në Maqedoni*” për t’i justifikuar pretendimet e tyre për këto troje¹⁹.

Mund të bëhet përfundimi se qarqet akademike serbe dhe politikanët serbë kishin krijuar me vetëdije të qartë një ideologji raciste që kishte për qëllim “arsyetimin” e planeve pushtuese serbe. Politika raciste serbe, mbi bazën e fortë ideologjike, u realizua në përmasa të mëdha pas vitit 1912 në territoret e pushtuara nga ushtria serbe. Dhjetëra mijëra njerëz u vranë, u torturuan, u shpërngulën për shkak të etnisë së tyre dhe për shkak të bindjes serbe që ata i paskan përkur “racës së poshtër/të pazhvilluar”. Kështu Serbia u bë shteti i parë që ka luftuar për një “hapësirë jetësore” (një lloj Lebensraum) dhe ka bërë spastrime mbi bazën e ideologjisë raciste dekada me radhë. Popullsia bullgare u nda në dy grupe kryesore sipas kësaj ideologjie - bullgarët në Maqedoni dhe këta që jetonin në perëndim të lumit Iskër, u shpallën nga ideologët serbë si të ngjashëm nga “raca” me serbët dhe prandaj “të përshtatshëm për asimilim”, derisa bullgarët që jetonin në lindje të lumit Iskër, u shpallën për “mongolë dhe tatarë”, që duhej të asgjësoheshin ose së paku t’i nënshtroheshin “racës superiore serbe”.

Vazhdimësia e ideve raciste në shekullin e ri

Kjo ideologji raciste nuk ka mbetur në të kaluarën edhe sot e kësaj dite përdoret për ndërtimin e identitetit të rrejshëm mbi bazën e urrejtjes dhe të diskriminimit, si edhe për realizimin e politikave poshtëruese kundrejt shqiptarëve dhe bullgarëve në hapësirat ish-jugosllave që ende janë nën kontrollin e drejtpërdrejtë ose nën ndikimin politik dhe ideologjik të Serbisë.

¹⁷ *Po aty.*

¹⁸ Вукановић, Татомир П. Етногенеза Јужних Словена. Врањски гласник, књ. Х, Врање, 1974, f. 108.

¹⁹ Георгиев, Георги. Българо-албански политически отношения (1908-1915). София, 2022, f. 126.

Vëmendje meriton rasti i Republikës së Maqedonisë (së Veriut), ku politikat raciste ende kanë prezencë të madhe në sfondin akademik, politik dhe mediatik në këtë vend. Padyshim, politika e racizmit në këto troje u instalua nga Serbia pas pushtimit nga viti 1912 dhe ripushtimet në vitin 1918 dhe 1944.

Që me formimin e saj kah fundi i Luftës së Dytë Botërore dhe gjatë tërë periudhës totalitare, ky subjekt në kuadër të Jugosllavisë, pavarësisht nga emërtimet “popullore”, “socialiste” etj., por gjithmonë nën kontrollin e rreptë të Serbisë, ka pasur për qëllim asgjësimin e vetëdijes kombëtare të popullatës bullgare dhe asaj shqiptare. Për realizimin e këtij qëllimi janë përdorur mjete të ndryshme - nga vrasjet masive, përmes torturave, burgosjes, shpërnguljes të qindra mijëra njerëzve vetëm për shkak të vetëdijes së tyre bullgare ose shqiptare. Por edhe pas vitit 1991, në Republikën e Maqedonisë, kjo qasje për ndërtimin e identitetit dhe për shtypjen e komuniteteve të tjera mbi bazën e “diferencimit racor” ka vazhduar në traditën e vjetër serbomadhe. Këto “ide” vijnë nga “teoritë” e Cvijqit që kishte kërkuar arsyeime “shkencore” për shpërndarjen e propagandës serbomadhe ndër bullgarët e Maqedonisë. Disa diplomatë të Rusisë dhe të Austro-Hungarisë gjithashtu në fund të shek. XIX kishin mbështetur ide të tilla që të realizonin ambiciet e tyre për ruajtjen e “bilancës së forcave” në Ballkan. Tani këto “teori” shpërndahen edhe nga “ekspertë” dhe “institute” në vendet e ish-Jugosllavisë, por edhe në disa vende të tjera me qëllim që t’i mbrojnë konceptet e tyre gjeopolitike dhe ideologjike. Por pikërisht përfaqësuesit e këtyre vendeve duhet të kenë shumë kujdes, sepse “teori” të tilla ishin elaboruar atje që të nënçmojnë kulturat e huaja sipas traditës së “untermensch-it”.

Nga shembujt e shumtë për propagandë me bazë racore kundër bullgarëve mund të jepet mësimi nga libri mësimor, historia për vitin e parë: *“Bashkimi i fiseve sllave në gjysmën e dytë të shekullit të 7-të u ndërpre me ardhjen e bullgarëve. Bullgarët ishin fis mongolo-tatar nga grupi turq i popujve. Si fis endacak bullgarët gjithmonë e kanë nderuar vendin e jetesës. Janë marrë me rritjen e kuajve, me gjueti dhe me plaçkitje”*²⁰. Kjo propagandë është ndikuar madje edhe mbi ndonjë shkencëtar shqiptar: *“Fjala është për përzierjen tërësore të popullsisë bullgare me atë sllave, midis një populli indoevropian (sllavët) dhe një tjetri joindoevropian, ose midis racës së bardhë dhe asaj të verdhë tatare-mongole”*²¹.

²⁰ “Historia për vitin e parë”, Prosvetno dello, Shkup, 2018, f. 152.

²¹ Buxhovi, Jusuf. Maqedonia - Nga Antika deri te Koha jonë. Houston, Prishtinë, 2019, f. 190-191.

Edhe kundrejt shqiptarëve ka mjaft sulme raciste në librat mësimorë: *“Prej shqiptarëve të Maqedonisë ekzistojnë fise që e llogarisin vetveten si autokton. Kryesisht ata janë popullsi maqedonase që gjatë periudhës së sundimit turk e kanë pranuar fenë islame dhe gradualisht janë shqiptarizuar. Midis tyre ka edhe nga ndonjë fis që ka prejardhjen turke, rome ose çerkeze”*²². Janë përpunuar edhe “filma dokumentarë” mbi “çështjet racore” dhe “diferencimin” ndërmjet bullgarëve dhe maqedonasve²³. Të ndikuar nga kjo propagandë jonjerëzore janë edhe disa “ekspertë” ndërkombëtarë: *“The independent Bulgaria was established on the basis of the agreement between the Russian Empire and the Ottoman Empire, that is the Treaty of San - Stefano from 1878. The then territory of Bulgaria was predominantly inhabited by Bogomil, Macedonian and Turkish population, which later under strong pressure of the newly established state was forcibly bulgarized”*.²⁴

Nuk qëndron vetëm problemi shkencor, ndonëse të gjitha këto pohime janë krejtësisht të pavërteta. Bullgarët e lashtë kanë qenë popull nga bashkësia e madhe e fiseve huno-turkike²⁵. Pra, nuk kanë qenë “mongol”, derisa tatarët kanë qenë fis mongol perëndimor, që erdhi në Evropë në vitin 1240 gjatë pushtimeve të pinjollëve të Çingiz Hanit. Problemi është se ideologjia e maqedonizmit është ngritur mbi stereotipe dhe urrejtje racore kundër etnisë bullgare, por edhe asaj shqiptare; një problem tjetër është se nuk mund të përdoren etnonime (“mongolë”, “tatarë”) në mënyrë fyese. Kjo shihet shumë qartë nga librat mësimorë dhe nga deklaratat sistematike të disa politikanëve, gazetarëve dhe akademikëve nga Maqedonia e Veriut. Bëhet përpjekje direkte për “diferencimin” e bullgarëve dhe “maqedonasve” mbi bazën e dallimeve racore! Të ngrihet një ideologji mbi “shenjat e racës” është në kundërshtim të plotë me parimet shkencore dhe me vlerat evropiane. Natyrisht, luftimi i dukurive raciste është pjesë e rëndësishme e politikës së Bashkimit Evropian. Mjafton që të

²² “Gjeografia e Republikës së Maqedonisë për vitin II të gjimnazit të reformuar”, Prosvetno dello, Shkup, 2015, f. 99.

²³ “Film dokumentar”, përpunuar nga shkencëtarë nga Maqedonia e Veriut: https://www.youtube.com/watch?v=ISDOV0yfJTQ&t=984s&fbclid=IwAR2IBABbH93wSBOxwWtFM3gxluVieLD-1kUmiOUcLC9_rxNqDkEoAW87fkU

²⁴ IFIMES, “2021 Elections in Bulgaria: Bulgarian “assault” on North Macedonia”, 24 maj 2021, <https://www.ifimes.org/en/researches/2021-elections-in-bulgaria-bulgarian-assault-on-north-macedonia/4755>.

²⁵ Duhet të sqarohet se nuk bëhet fjalë për “turq”, por për fise të shumta që u shfaqën në mesjetë nga stepet e Azisë Qendrore. Gjithsesi, formësimi etnik i bullgarëve ka qenë një proces i gjatë dhe shumë i komplikuar, por duhet të themi se përqendrimi më i madh i bullgarëve të lashtë ka qenë pikërisht në rajonin e Prilepit - Manastirit, pra në territoret e Maqedonisë së sotme të Veriut - shënim i autorit.

citohen vetëm disa dokumente kryesore në këtë fushë²⁶. Ka edhe mjaft dokumente të pranuar në nivel global²⁷. Në veçanti i është kushtuar vëmendje mësimdhënies së historisë për parandalimin e urrejtjes racore.²⁸

Në përfundim mund të thuhet se në vende si Serbia dhe Maqedonia e Veriut në hapësirën publike ende mbizotëron një ideologji raciste, që është hartuar me shumë zili dhe fillesat e saj mund të gjenden para 150 vjetësh në qarqet akademike dhe politike të Serbisë. Kjo ideologji ishte shpërndarë në shtresat e gjera të shoqërisë serbe, kishte përgatitur programin politik antibullgar dhe antishqiptar, mbi bazën e të cilit u realizua gjenocidi kundër shqiptarëve dhe bullgarëve në Kosovë dhe në Maqedoni pas vitit 1912. Pastaj, për shkak të punës sistematike, vazhduar me dekada, kjo ideologji u instalua në mënyrë të suksesshme edhe në qarqet politike, akademike dhe mediatike të Republikës së Maqedonisë së Veriut dhe është baza kryesore për ndërtimin e identitetit maqedon. Platforma ideologjike e Beogradit dhe e Shkupit mbështetet mbi një makineri të fortë propagandistike, në të cilën janë përfshirë jo vetë akademikë, gazetarë dhe politikanë vendorë, por edhe të huaj. Fyerjet dhe diskriminimi kundër bullgarëve dhe shqiptarëve, shkatërrimi i trashëgimisë kulturore bullgare dhe shqiptare, janë pjesë e pandashme prej kësaj ideologjie raciste - sipas logjikës së tyre, “aziatikët e verdhë” ose “arnautët e egër” qenkan popuj pa kulturë dhe vetëm “maqedonasit/serbët e bardhë dhe evropianë” mund të krijojnë një kulturë superiore! Organizatat dhe institucionet ndërkombëtare duhet ta kuptojnë thelbin dhe thellësinë e problemit dhe të ndërmarrin hapat e nevojshëm për reformimin e Serbisë dhe të Maqedonisë së Veriut. Procesi i integritetit të këtyre dy vendeve në BE është momenti i fundit për reformimin e shoqërive

²⁶ Discrimination on the grounds of racial or ethnic origin is prohibited in the European Union (EU). Direct and indirect discrimination based on racial or ethnic origin is defined in Article 2 of Council Directive 2000/43/EC of 29 June 2000 implementing the principle of equal treatment between persons irrespective of racial or ethnic origin (the ‘Racial Equality Directive’).

²⁷ Konventa Ndërkombëtare për eliminimin e të gjitha formave të diskriminimit racor, neni 4: “Shtetet - pjesëmarrëse e dënojnë çdo lloj propagande dhe të gjitha organizatat, bazuara mbi idetë dhe teoritë e superioritetit të një race ose të një grupi njerëzish... ose që bëjnë përpjekje që të arsyetojnë ose të stimulojnë urrejtjen racore dhe diskriminimin në çfarëdo forme”.

²⁸ Combating stereotypes and raising awareness of history

Stereotypes can be centuries-old, with a tenacious hold on attitudes and a tendency to be self - perpetuating. Too often, stereotypes are reinforced by a tendency towards social divisions that place minorities in a different space from the majority, socially but also physically. Prejudices and stereotypes can, in the first place, be addressed by acknowledging the historical roots of racism. History and the teaching of history are an important focus of the Council of Europe’s education programming. In: <https://www.coe.int/en/web/history-teaching>, qasja e fundit më 31 maj 2022.

dhe të institucioneve të tyre, sepse anëtarësimi me vete nuk do t'i zgjidhë problemet ideologjike. Me suksesin eventual të anëtarësimit qarqet politike dhe akademike të pareformuara në Beograd, si edhe në Shkup, do të mendonin se ideologjia e tyre u sjell atyre suksese ndërkombëtare dhe do të vazhdojnë me avazin e vjetër për lavdërimin e krimeve dhe të gjenocidit, për diskriminimin e komuniteteve joshumicë, për falsifikimin e historisë dhe shkatërrimin e monumenteve historike, shoqëruar me gjuhën e urrejtjes dhe me fyerjet raciste.

Për këto arsye është e nevojshme mbikëqyrje e veçantë për Serbinë dhe Maqedoninë e Veriut nga ana e institucioneve të BE-së me një program të qartë dhe me afate konkrete për reformimin e këtyre dy shteteve. Çdo hezitim në këtë drejtim do të rrezikonte vlerat bazike të Unionit, si edhe do të vërë në rrezik marrëdhëniet e BE-së me shtete të tjera nëpër botë, sepse politika e tij të jashtme bazohet mbi parimin e mbrojtjes së të drejtave të njeriut dhe mbi luftimin e të gjitha formave të racizmit, të urrejtjes dhe të diskriminimit. Në rast se Serbia dhe Maqedonia e Veriut do të përparojnë drejt anëtarësimit në BE pa angazhime të qarta për reformimin e tyre dhe për heqjen e doktrinave të tyre raciste, BE-ja vetë do t'i shkelë këto parime kryesore dhe do të minonte themelet ideologjike të politikës së tij të brendshme dhe të jashtme.

